

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Міжрегіональної Академії
управління персоналом

К.В.Муравйов

«22» вересня 2025 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»**

**Здольника Віталія Валерійовича
«Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових
підприємств»**

ВИТЯГ

**з протоколу № 2 засідання фахового семінару кафедри управління
бізнесом Міжрегіональної Академії управління персоналом
від 19 вересня 2025 року**

Присутні:

члени кафедри управління бізнесом: Братусь Г. А., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри; Козлова А. І., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, заступник завідувача кафедри економіки та управління бізнесом; Червінська Л.П., д.е.н., професор, професор кафедри управління бізнесом; Мазур Ю. В., кандидат економічних наук, доцент, декан ННІУЕБ;

запрошені: Каліна І. І., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу; Дацій О. І., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки бізнесу; Романова Л. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу; Зглат-Лозинська Л.О., доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу; Кришталь Г. О., доктор економічних наук, професор завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи; Карбовська Л. О., кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри маркетингу, Скиба Г.І., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи, Цімошинська О.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи.

Присутні на засіданні 12 осіб, з яких 7 докторів економічних наук, 5 кандидатів економічних наук.

Порядок денний

1. Публічна презентація здобувачем ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Здольника Віталія Валерійовича наукових результатів дисертації «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» та її обговорення.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Здольника Віталія Валерійовича з презентацією наукових результатів дисертації на тему: «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств». Тема затверджена Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом 28 травня 2025 р. (протокол № 4). Науковий керівник – Згалат-Лозинська Любов Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу ННІУЕБ Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Доповідь здобувача:

На Ваш розгляд виноситься дисертаційне дослідження на тему «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств»

Актуальність дослідження зумовлена наступним (слайд 2):

Головна передумова інноваційної діяльності промислового підприємства полягає в тому, що все старіє, постійно відбуваються різні зміни, виникають нові технології, на які неможливо не звертають уваги, бо це може призвести до втрати ринкової позиції, клієнтів, банкрутства підприємства. Перед промисловим підприємством вже не стоїть питання обрати чи не обрати інноваційний напрям розвитку, це є беззаперечним, якщо підприємство планує і надалі здійснювати свою діяльність, отримувати прибуток, тощо. Практика ж показує, що інноваційні перебудови на сучасному етапі розвитку суб'єктів господарювання можуть не лише забезпечити високі показники економічного розвитку, але й підвищити конкурентоспроможність сучасних підприємств, їх експортний потенціал, а також допоможуть вирішити економічні, екологічні та соціальні проблеми.

Мета, об'єкт та предмет дослідження наведені на слайді (3).

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств та напрямів їх підвищення.

Об'єктом дослідження є засади інноваційної діяльності промислових підприємств.

Предметом дослідження є механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів наведена на слайдах 4-8.
Зокрема у дисертації
вперше:

(Слайд 4) - розроблено концепцію стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства, згідно з якою промислове підприємство має бути орієнтовано на підтримання стабільного рівня інноваційної активності та технічного капіталу, створення, нарощування та ефективного використання інноваційного потенціалу (продуктового та операційного) протягом довгострокового періоду – як ключового завдання його стратегії;

удосконалено:

(Слайд 5) - перелік етапів інноваційної діяльності промислового підприємства;

(Слайд 6) - перелік ключових функцій, що забезпечують ефективність інноваційної діяльності; основні принципи, на яких ґрунтується інноваційна діяльність;

набули подальшого розвитку:

(Слайд 7) - зміст низки основних понять за темою дослідження, зокрема: «інновація»; «інноваційна діяльність»; «інноваційний потенціал»;

(Слайд 8) - основні напрямки інноваційної діяльності; науково-практичні рекомендації щодо напрямів підвищення ефективності та дієвості механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Перейду до отриманих результатів дослідження.

У сучасний період швидкого вдосконалення продуктивних сил інновації є головною рушійною силою динамічного розвитку суспільного виробництва. Сучасні зарубіжні соціально-економічні системи характеризуються економічним зростанням інноваційного типу, у якому підвищення якості життя забезпечується успішним використанням різних нововведень, здійсненням нововведень. Традиційні галузі виробництва багато в чому вичерпали як екстенсивні, і інтенсивні можливості свого розвитку. Тому у багатьох країнах висувуються на перший план не ті галузі, ще недавно визначали «обличчя» економіки всіх промислово розвинених країн, зовсім інші – засновані на використанні нових технологій.

Здійснений нами аналіз здобутків вітчизняних науковців за напрямом дослідження формування механізмів інноваційного розвитку промислового підприємства дозволяє виділити теоретичний базис формування механізму забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств, складові елементи якого зображені на слайді 9.

Якщо розглядати механізм інноваційного розвитку промислових підприємств з більш практичної точки зору, то можна виділити наступні його підпроцеси (слайд 10):

1. Управління попитом на інновації;
2. Управління придбанням інновацій;
3. Управління інноваційними ідеями;

4. Управління прикладними дослідженнями;
5. Управління науково-дослідницькою роботою;
6. Управління впровадженням інновацій;
7. Управління інноваційним потенціалом.

На підставі виділених компонентів сформовано відповідні чотири блоки найважливіших показників (слайд 11):

- фінансово-економічний потенціал,
- виробничо-технологічний потенціал,
- науково-технічний потенціал,
- кадровий потенціал,

що характеризують загальний інноваційний потенціал підприємства та беруть участь у формуванні інноваційної сприйнятливості, що визначають ступінь інноваційної підприємливості підприємства.

Міжнародно визнаним для оцінки інноваційного розвитку підприємств є метод спеціального «Посібника з підготовки промислових техніко-економічних досліджень» UNIDO (підрозділ Організації Об'єднаних Націй, діяльність якого спрямована на боротьбу з бідністю шляхом підвищення продуктивності. Організація бореться за глобальне процвітання, підтримуючи індустріальний розвиток країн, що розвиваються і країн з перехідною економікою), розроблений для країн, що розвиваються, як інструмент підвищення якості інвестиційних пропозицій, а також стандартизації техніко-економічних досліджень. (Слайд 12).

Промисловість, як правило, відіграє ключову роль в економіці більшості країн і Україна не стала виключенням. Від того, як працює промисловість, багато в чому залежить функціонування всієї економіки. Тому темпи зростання, рівень розвитку і структура промисловості є найважливішими показниками не тільки кількісної, а й якісної характеристики економіки, а також життєвого рівня населення. Українська промисловість з часу набуття Україною незалежності базувалась на таких галузях як металургія, видобування корисних копалин та аграрно-промисловий комплекс, що були засновані ще за часів СРСР і були «ядром» вітчизняної промисловості. З 2014 року, а потім і з 2022 року, коли почалась повномасштабна військова агресія з боку росії, ситуація суттєво змінилась, змінились фаворити в промисловості. Так, металургія зазнала найбільшого серед усіх галузей української економіки удару від росіян, оскільки ключові підприємства знаходились на сході та півдні держави. Особливо болісною стала втрата ПрАТ «Металургійний комбінат „Азовсталь“» та інших. Через це у березні 2022 року галузь знизилась одразу на 53%. В той же час, оборонна (наприклад, виготовлення боєприпасів, безпілотних літальних апаратів, ракетного озброєння, тощо) та будівельні галузі через дію зазначених обставин, а також необхідність постійної відбудови спричинених росією руйнувань стали одними з лідерів вітчизняної економіки та промисловості. Але це лідерство не дозволило компенсувати падіння індексу промислової продукції (промислового виробництва) в Україні за останні

роки (Слайд 13).

Як видно зі слайду 14 має місце не просто неекономне та неефективне використання ресурсів, а також надмірний викид CO₂ у повітря, відбувається знищення навколишнього середовища та безпосередньо водних та інших ресурсів, що мають обмежений обсяг. В той же час, підвищення ефективності використання матеріалів може принести потрійні дивіденди в рамках програми сталого промислового розвитку країни:

1) зменшення залежності вітчизняних промислових підприємств від поставок сировини;

2) зниження тиску на навколишнє середовище, в тому числі шляхом зменшення утворення відходів та вдосконалення систем поводження з відходами;

3) підвищення конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств.

Загальний стан вітчизняного інноваційного середовища не є сталим і вимагає постійної уваги, а саме аналізу та оцінювання для можливості адекватного визначення основних тенденцій та перспектив. За статистичними даними, кількість підприємств, які впроваджували інновації у період із 2000 по 2020 роки, є відносно низькою – найбільшого значення частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, набула у 2016 році, а саме 16,6%, а середнє її значення перебувало протягом даного періоду на рівні 12,9% або 1 550 промислових підприємств. Найменше ж промислових підприємств, які впроваджували інновації мало місце у 2005 році – 8,2%, після чого, їх кількість мала майже постійне зростання аж до 2014 року. З 2014 року ж ситуація змінилась – існувала усталена тенденція до зменшення абсолютної кількості промислових підприємств, котрі займалися інноваційною діяльністю та впроваджували інновації. Тобто, як видно з наведених даних, промислові підприємства протягом 20 років двадцять першого сторіччя здебільшого не вели інноваційної діяльності (слайд 15).

Динаміка досліджуваного показника протягом 2020–2023 років дозволяє відзначити, що кількість інноваційно активних підприємств України із 809 одиниць у 2021 році до 423 підприємства у 2022 році та найнижчий рівень 354 підприємства у 2023 році, а у 2023 році порівняно з 2022 роком кількість інноваційно активних підприємств скоротилася на 16,31% (слайд 16).

У період з 2020 по 2023 рік в Україні спостерігається чітка тенденція до зниження загального обсягу витрат на інноваційну діяльність на промислових підприємствах. Якщо у 2019 році сукупні витрати становили 14,2 млрд грн, то вже у 2023 році цей показник зменшився до 6,99 млрд грн, тобто більш ніж удвічі. Основною причиною такого скорочення є погіршення макроекономічної ситуації, обумовлене насамперед повномасштабною збройною агресією РФ проти України, адже це призвело до порушення логістичних ланцюгів, втрати виробничих потужностей та перенаправлення ресурсів держави й бізнесу на забезпечення обороноздатності та гуманітарні

потреби. (слайд 17).

Більшість інновацій фінансується за рахунок власних коштів підприємств, які останнім часом є доволі обмеженими не лише через скорочення доходів, а й внаслідок необхідності покривати витрати спричинені триваючою військовою агресією та руйнуваннями, які виникають через цю агресію (слайд 18).

Вагомим показником, який відображає стан інноваційної активності промисловості є кількість реалізації інноваційної продукції, яка впроваджена на підприємствах. Динаміка даного показника дозволяє стверджувати, що протягом 2000-2020 років вона мала хвилюобразний характер, а з 2007 року аж до 2016 року – постійний спадаючий тренд, після чого спостерігалось деяке його підвищення. Із максимального значення у 2000 році (9,4%) реалізація інноваційної продукції скоротилась до 1,9% у 2020 році. Проте не можна однозначно стверджувати, що динаміка набула негативного характеру. Впродовж 2000-2021 роках спостерігалась спадна динаміка та у 2023 році відносно 2022 року відбулося зростання реалізації інноваційної продукції, яка впроваджена по промисловості на 15,7%. Крім того, у 2023 році відносно 2022 року по промисловості відбулося зростання кількості впровадження інноваційної продукції, яка є новою для ринку на 7,9%, а також машин і обладнання на 16,2% (слайд 19).

У великих компаніях для застосування розглянутого підходу створюються проектні офіси, що є структурою, що здійснює підтримку реалізації процесів управління інноваційним проектом шляхом вирішення управлінських завдань, а також забезпечення працездатності всієї системи управління проектом. Проектні офіси такого типу поширені у великих корпораціях та державних організаціях на рівні підрозділів, що беруть участь у різних проектах, виконують значну кількість власних проектів або значні обсяги робіт у корпоративних проектах з метою забезпечення багатопроєктного планування, оптимізації розподілу та координації власних ресурсів. Проте малі інноваційні підприємства такої можливості не мають, тому дана проблема вирішується шляхом залучення ресурсів організацій інноваційної інфраструктури (слайд 20).

Необхідно зазначити, що досвід зарубіжних країн, які лідирують на світовому ринку інновацій, показує, що системний підхід до питання стимулювання інновацій, поєднання заходів прямого та непрямого регулювання сприятливо впливає на зростання витрат у НДДКР та розвиток інноваційного потенціалу в цілому. Однак, не можна впроваджувати будь-які методи стимулювання, не враховуючи стан економіки кожної конкретної країни. Необхідно чітко формулювати цілі та відповідно їм вибирати ту чи іншу стратегію в галузі інновацій та враховувати особливості кожної галузі. Все це необхідно врахувати і можливо всього цього досягти за допомогою розробленої нами концепції стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства, методичного забезпечення реалізації проекту інноваційного розвитку на промисловому підприємстві, а також заходів з

реалізації концепції стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства в розрізі структурних підрозділів (слайд 21-22).

Результати дисертаційного дослідження оприлюднені (слайд 23) :

на 3 науково-практичних конференціях;

у 3 статтях у вітчизняних наукових фахових виданнях з економіки.

(слайд 24). Такі були основні положення дисертації. На цьому доповідь закінчено. Дякую за увагу.

Каліна І.І., д.е.н., професор. Як у Вашій роботі враховано специфіку українських промислових підприємств, що втратили частину потужностей через війну, у формуванні механізму інноваційного розвитку та оцінці їхньої інноваційної спроможності?

Відповідь

Дякую за запитання. У дослідженні враховано сучасні реалії промислових підприємств України, що постраждали від воєнних дій. У механізм інноваційного розвитку інтегровано положення щодо адаптивності, регіональної переорієнтації та використання внутрішніх ресурсів. Для оцінки інноваційної спроможності застосовано підхід, що враховує ресурсну базу, гнучкість виробництва й здатність інтегруватися у європейські ринки. Це дає можливість оцінювати не лише поточний стан, а й потенціал підприємства до відновлення й зростання.

Кришталь Г.О., д.е.н., професор. Яким чином Вами удосконалено перелік принципів інноваційної діяльності, і які з них, на Вашу думку, є найбільш критичними для українських промислових підприємств у післявоєнний період?

Відповідь

Дякую за запитання, Удосконалений перелік принципів включає пріоритетність інновацій над консерватизмом, комплексний підхід, унікальність та гнучкість інноваційних структур. Для України найбільш критичними є принципи економічності й комплексності: по-перше, через брак фінансових ресурсів підприємства мають орієнтуватися на мінімізацію витрат, по-друге – необхідна взаємодія всіх підсистем управління. Саме поєднання раціонального використання ресурсів та системного підходу дозволить промисловості відновитися та закласти підґрунтя для сталого розвитку.

Карбовська Л.О., к.е.н., доцент. У висновках Ви зазначаєте про необхідність системного підходу до оцінки інноваційної активності. Які критерії та показники, на Вашу думку, найбільш адекватно відображають реальний рівень інноваційності підприємства?

Відповідь

Дякую за запитання, Системний підхід передбачає багаторівневу оцінку. Найважливішими критеріями є: ресурсна забезпеченість інноваційної діяльності, ефективність попередніх впроваджень, здатність підприємства комерціалізувати нові продукти, екологічність та технологічність виробництва. Окрім фінансових показників, я пропоную враховувати

інноваційний потенціал персоналу, наявність партнерств у кластерах і готовність до цифровізації процесів. Це дозволяє створити багатовимірну картину реальної інноваційності підприємства.

Цімошинська О.В., к.е.н., доцент. Які можливості інтеграції результатів Вашого дослідження у державну політику інноваційного розвитку Ви вбачаєте, зокрема в контексті відновлення та модернізації української промисловості?

Відповідь

Дякую за запитання, Результати роботи можуть бути інтегровані у державну політику шляхом розробки національної системи оцінки інноваційної активності підприємств та створення інструментів стимулювання – податкових пільг, грантових програм, венчурного фінансування. Важливим є формування інноваційних кластерів на базі відновлених підприємств, що дозволить поєднати науку, бізнес і державу. Такі заходи підсилять технологічну модернізацію, сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності та поступовій інтеграції українських виробництв у європейську інноваційну екосистему.

Козлова А.І., к.е.н., доцент. На прикладі ПАТ «Костопільський завод скловиробів» Ви аналізуєте інноваційну активність. Які висновки з цього прикладу можуть бути масштабовані на інші промислові підприємства України?

Відповідь

Дякую за запитання, Приклад «Костопільського заводу скловиробів» довів, що навіть у кризових умовах можлива переорієнтація на нові ринки збуту, збереження фінансової стійкості й інвестування в інновації. Масштабування цього досвіду показує, що важливою є диверсифікація ринків, висока частка власного капіталу та активна експортна стратегія. Інноваційність виступає не другорядним, а стратегічним інструментом виживання підприємств. Такий підхід можна застосовувати в інших галузях, особливо там, де існує високий потенціал доданої вартості.

ВИСТУПИ:

Козлова А.І., к.е.н., доцент (рецензент):

Дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича присвячена актуальній та надзвичайно важливій проблемі сучасної економічної науки – формуванню та удосконаленню механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств. У контексті сучасних викликів, що постали перед національною економікою України, результати дослідження набувають особливої практичної значущості.

У роботі здійснено системне теоретичне узагальнення категоріального апарату інноваційної діяльності, уточнено зміст ключових понять, зокрема «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал». Автором запропоновано удосконалений перелік принципів та етапів інноваційної

діяльності промислових підприємств, що відповідає сучасним тенденціям розвитку світових соціально-економічних систем.

Важливим результатом є розроблення концептуальних положень та підпроцесів механізму інноваційного розвитку, які комплексно охоплюють усі ключові напрями управління інноваціями – від генерації ідей до їх комерціалізації. Особливу увагу приділено оцінюванню інноваційної спроможності та ефективності інноваційної діяльності, що підтверджує практичну орієнтованість дослідження.

Значну наукову та прикладну цінність має проведений аналіз стану інноваційної активності промислових підприємств України в умовах сучасних геополітичних викликів. Автором обгрунтовано чинники зниження інноваційної динаміки та сформульовано напрями стратегічного інвестування для її поживлення. Поглиблений аналіз діяльності ПрАТ «Костопільський завод скловиробів» слугує підтвердженням практичної апробації розроблених теоретико-методичних підходів та їх застосовності на рівні конкретного підприємства.

Наукова новизна дисертації полягає у розробці та обгрунтуванні механізмів інноваційного розвитку промислових підприємств, які враховують сучасні умови економічного середовища, потреби підвищення конкурентоспроможності та необхідність сталого розвитку.

Практичне значення результатів дослідження підтверджується можливістю їх використання у діяльності промислових підприємств України, органів державного управління та у навчальному процесі економічних спеціальностей.

Дисертаційна робота має логічну структуру, містить ґрунтовні теоретичні узагальнення та власні авторські напрацювання, що свідчить про високий рівень підготовки здобувача.

Разом з тим, у роботі можна було б ширше використати зарубіжний досвід управління інноваційними процесами, зокрема у сфері цифровізації виробництва та застосування технологій «Індустрії 4.0». Проте ці зауваження не знижують загальної наукової цінності отриманих результатів.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну та практичну значущість результатів, вважаю, що дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» відповідає вимогам, передбаченим Порядком підготовки здобувачів ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з економіки за спеціальністю 051 «Економіка».

Мазур Ю.В., к.е.н., доцент (рецензент):

Дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича присвячена дослідженню теоретико-методологічних та прикладних аспектів формування механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств. Тема є надзвичайно актуальною з огляду на стратегічну потребу відновлення

промислового потенціалу України та підвищення його технологічної конкурентоспроможності в умовах глобальних викликів та воєнних загроз.

Автором проведено ґрунтовний аналіз сучасних підходів до трактування інновацій та інноваційної діяльності, уточнено базові дефініції, що дозволяє сформулювати цілісне уявлення про інноваційну економіку та її роль у забезпеченні динамічного розвитку промисловості. Важливим досягненням є деталізація етапів та принципів інноваційної діяльності підприємств, що сприяє практичній імплементації запропонованих підходів.

У дисертації запропоновано авторську концепцію механізму інноваційного розвитку промислових підприємств, яка включає взаємопов'язані підпроцеси управління попитом, ідеями, прикладними дослідженнями, науково-дослідними роботами, впровадженням інновацій та розвитком інноваційного потенціалу. Такий підхід формує комплексну систему управління інноваційністю на мікроекономічному рівні.

Значущим результатом дослідження є розробка підходів до оцінки інноваційної спроможності та ефективності інноваційної діяльності, що має практичну цінність для промислових підприємств України, які функціонують у високоризиковому середовищі. Виконаний автором прикладний аналіз на прикладі ПрАТ «Костопільський завод скловиробів» підтверджує практичну реалізованість запропонованих методичних положень та їх дієвість у реальних умовах.

Особливу увагу заслуговує узагальнення проблем інноваційного розвитку промисловості України в умовах війни та окреслення напрямів стратегічного інвестування й модернізації виробничої інфраструктури. Це надає дисертаційній роботі не лише теоретичної, а й вагомої соціально-економічної значущості.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні системного механізму розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств, що базується на поєднанні ресурсного, управлінського та стратегічного підходів, а також у розробці комплексного інструментарію оцінки інноваційної активності.

Робота має високий рівень наукової обґрунтованості, логічну структуру, містить власні авторські розробки, підтверджені практичними прикладами.

Водночас можна відзначити, що подальші дослідження доцільно було б зосередити на питаннях інтеграції українських підприємств у глобальні інноваційні кластери та використання можливостей цифрової економіки для прискорення інноваційних процесів.

У цілому дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича відповідає вимогам, що висуваються до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з економіки за спеціальністю 051 «Економіка».

Братусь Г.А., д.е.н., професор.

Дисертаційне дослідження Здольник В.В. присвячене вирішенню актуальної науково-практичної проблеми підвищення ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств в умовах зростаючої конкуренції та глобалізаційних викликів. Актуальність роботи обумовлена необхідністю формування дієвих механізмів стратегічного інноваційного розвитку, що дозволяють забезпечити стійке зростання інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності вітчизняної промисловості.

У роботі представлено комплексне теоретико-методичне узагальнення і нове вирішення проблеми управління інноваційною діяльністю промислових підприємств. Автором:

- уточнено понятійний апарат у сфері інновацій (категорії «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал»);

- запропоновано удосконалену класифікацію етапів інноваційної діяльності промислового підприємства, що охоплює всі стадії – від формування стратегії до комерціалізації;

- розроблено методику комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності на основі інтегрального показника, що включає низку коефіцієнтів, які характеризують ресурсну забезпеченість, використання необоротних активів, ефективність управління та інвестиційну привабливість;

- визначено та структуровано напрями інноваційної діяльності промислових підприємств із акцентом на організаційні, технологічні, маркетингові та кадрові складові;

- сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів стратегічного управління інноваціями, включно з використанням бізнес-інкубаторів, стартапів та інноваційних лабораторій.

Наукова новизна дисертації полягає в обґрунтуванні концепції стратегічного інноваційного розвитку промислових підприємств, орієнтованої на довгострокове підтримання інноваційної активності та технічного капіталу. Практична цінність полягає у можливості застосування розроблених методичних підходів у діяльності підприємств різних галузей промисловості, а також у використанні органами державної влади та місцевого самоврядування при формуванні інноваційної політики.

Дисертація вирізняється логічною структурованістю, послідовністю викладу матеріалу та високим рівнем наукової аргументації. Автор демонструє ґрунтовне знання сучасних теорій інноваційного розвитку, критично осмислює існуючі наукові підходи та пропонує власні рішення, що мають як теоретичну, так і практичну значущість.

Разом з тим, окремі положення роботи могли б бути розширені за рахунок глибшого аналізу зарубіжного досвіду функціонування інноваційних кластерів та цифрових платформ, а також більш детального обґрунтування впливу глобальних ризиків на інноваційну активність підприємств. Проте

зазначені зауваження не знижують загальної наукової та практичної цінності дисертації.

Таким чином, дисертація Здольник В.В. «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» є завершеною науково-дослідною роботою, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, а її автор заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

УХВАЛИЛИ:

Дисертація Здольника Віталія Валерійовича «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог.

Актуальність теми та її зв'язок із планами науково-дослідних робіт.

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується зростанням ролі інновацій як ключового чинника забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств. У глобалізованому економічному середовищі виживання та стале зростання підприємств значною мірою залежать від здатності генерувати, впроваджувати та комерціалізувати інновації. Для українських промислових підприємств це питання є особливо актуальним у зв'язку з необхідністю подолання технологічної відсталості, адаптації до вимог цифрової економіки та інтеграції у світовий ринок.

В умовах посилення конкуренції та швидких змін зовнішнього середовища саме інноваційна діяльність стає основним драйвером розвитку промисловості. Однак у практиці вітчизняних підприємств спостерігається низка проблем: недостатній рівень фінансування НДДКР, обмеженість інвестиційних ресурсів, недосконалість організаційних структур управління інноваціями, низький рівень інтеграції науки, бізнесу та держави. Це обумовлює потребу у розробці дієвих механізмів стратегічного інноваційного розвитку, які дозволять підвищити ефективність використання ресурсів та інноваційного потенціалу підприємств.

Актуальність теми дослідження також посилюється завданнями модернізації національної економіки України, що визначені у стратегічних документах державної політики, зокрема у Стратегії інноваційного розвитку та Програмі підвищення конкурентоспроможності промисловості. Формування ефективних механізмів управління інноваційною діяльністю промислових підприємств відповідає сучасним викликам і є необхідною передумовою економічної безпеки держави.

Отже, дослідження теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств є своєчасним і важливим

як з наукової, так і з практичної точок зору, що й зумовило вибір теми дисертаційної роботи.

Дисертацію виконано згідно з планом науково-дослідних робіт ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темою: «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (номер державної реєстрації № 0121U114721), в межах якої автором обґрунтовано концепцію стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства.

Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств. Основні положення наукової новизни, винесені на захист:

вперше:

- розроблено концепцію стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства, згідно з якою промислове підприємство має бути орієнтовано на підтримання стабільного рівня інноваційної активності та технічного капіталу, створення, нарощування та ефективного використання інноваційного потенціалу (продуктового та операційного) протягом довгострокового періоду – як ключового завдання його стратегії шляхом постійних: інтеграції інноваційної стратегії у всі стратегії та плани підприємства; побудови структури та процесів управління інноваційною діяльністю; інжинірингу нових інноваційних процесів та постійного підвищення інноваційного потенціалу; забезпечення оперативної взаємодії між різними рівнями управління та підрозділами; раціоналізації комерційних процесів, оновленні та удосконаленні асортименту продукції; вдосконалення системи виробництва та збуту відповідно до змін зовнішніх умов господарювання, потреб ринку та кінцевих споживачів, наявних та потенційних ризиків та загроз; контролю та корекції планів, дій, інструментарію за допомогою проведення постійного всеохоплюючого моніторингу.

удосконалено:

- перелік етапів інноваційної діяльності промислового підприємства: формулювання (перегляд) корпоративної стратегії промислового підприємства; ідентифікація необхідних напрямів інноваційної діяльності та типів інноваційних стратегій; вироблення критеріїв для нових ідей про продукти та процеси; генерування ідей; формулювання проектів та їх перевірка за допомогою маркетингового, технологічного та фінансового аналізу; розробка нових продуктів (процесів), включаючи НДДКР та тестування; підготовка виробництва, каналів постачання та реалізації продукту промислового підприємства; комерціалізація інновацій;

- комплексну систему оцінювання ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств, що має здійснюватися на підставі розрахунку інтегрального показника, який розраховується за допомогою розроблених

нами чотирьох коефіцієнтів (коефіцієнт ефективності ресурсної забезпеченості інноваційної діяльності підприємства – розраховується на підставі 4-х показників; коефіцієнт ефективності застосування необоротних активів промислового підприємства; коефіцієнт ефективності управління інноваційною діяльністю підприємства – розраховується на підставі 3-х показників; коефіцієнт ефективності інвестиційної привабливості та конкурентності промислового підприємства на ринку) з подальшим визначенням рівня як середньоарифметичного всіх коефіцієнтів оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства;

- перелік ключових функцій, що забезпечують ефективність інноваційної діяльності: розробка власної інноваційної стратегії, що включає амбітне цілепокладання; максимальне використання підприємствами своїх явних та потенційних можливостей; ресурсне забезпечення інноваційної діяльності; організація ефективної системи управління; комплексне опрацювання факторів успіху інноваційного розвитку; стимулювання інноваційної діяльності;

- основні принципи, на яких ґрунтується інноваційна діяльність: інновації пріоритетні над традиційними підходами та консерватизм; комерційний успіх досягається економічністю інноваційного виробництва; унікальність та гнучкість інноваційної структури під кожен новий продукт; комплексний підхід до інновації, зумовлений взаємозв'язками елементів у системі – змінюючи одну ланку, найчастіше доводиться змінювати весь ланцюг;

набули подальшого розвитку:

- уточнено зміст низки основних понять за темою дослідження, зокрема: «інновацію» визначено як об'єкт (новими або удосконаленими продуктами, технологіями, методами, елементами, підходами, принципами), який має властивості науково-технічної новизни, виробничої застосовності та комерційної реалізованості, містить якісні зміни, що призводять до поліпшення або вдосконалення, підвищення ефективності та дієвості; «інноваційна діяльність» представляє собою складний комплекс взаємопов'язаних процесів (наукових, технологічних, організаційних, фінансових, комерційних, тощо), спрямований на комерціалізацію накопичених знань, технологій та обладнання, переведення результатів науково-технічної діяльності в економічне русло, проводячи комерційну та виробничу реалізацію наукових досягнень; «інноваційний потенціал» є здатністю промислового підприємства використовувати наявні ресурси для досягнення інноваційних цілей;

- уточнено основні напрямки інноваційної діяльності: НДДКР у напрямку розробки новаторської ідеї та доведення її до дослідного зразка, зразка нової техніки, виробу, конструкції; підбір сировини, матеріалів, що комплектують для виготовлення нового виду продукції або нового технологічного виконання виробів підприємства; розробка технологічного процесу виготовлення нового продукту чи нової унікальної технології

виробництва; роботи з проектування, виготовлення, випробування та освоєння зразків нової техніки та технології; організаційні інновації; створення чи придбання інформаційних ресурсів для ведення інвестиційної діяльності промислового підприємства; управління персоналом у сфері НДДКР, що виробляє зразки нововведень, що відповідає за маркетинг та збут інноваційних виробів; документальне та правове забезпечення інвестиційної діяльності промислового підприємства; маркетингові дослідження у сфері інновацій;

- науково-практичні рекомендації щодо напрямів підвищення ефективності та дієвості механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, що захищаються. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Здольника В.В., відзначаються належною обґрунтованістю та достовірністю. Це досягнуто завдяки використанню системного підходу до дослідження інноваційної діяльності промислових підприємств, застосуванню комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: методів порівняльного аналізу, структурно-логічного узагальнення, економіко-математичного моделювання, експертних оцінок.

Достовірність результатів підтверджується ґрунтовним аналізом широкого кола наукових джерел, статистичних даних, а також результатів практичної діяльності промислових підприємств. У роботі проведено критичний огляд сучасних концепцій інноваційного розвитку, уточнено та вдосконалено понятійний апарат, що відповідає сучасним науковим підходам.

Запропонована автором удосконалена система етапів інноваційної діяльності підприємства та методика комплексної оцінки її ефективності базуються на чітко визначених критеріях та кількісних показниках, що підвищує їх прикладну цінність і забезпечує можливість практичного використання. Виконані розрахунки інтегрального показника ефективності інноваційної діяльності мають коректний характер, спираються на сукупність об'єктивних економічних параметрів та дають змогу формувати управлінські рішення на стратегічному і тактичному рівнях.

Практичні рекомендації щодо впровадження механізмів стратегічного інноваційного розвитку промислових підприємств узгоджуються із сучасними потребами економіки, відображають реальні можливості інтеграції бізнесу, науки та держави, а їх апробація на прикладі діяльності промислових підприємств підтвердила дієвість і практичну значущість запропонованих підходів.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, є обґрунтованими, достовірними та такими, що мають як теоретичну, так і прикладну цінність для розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Наукове значення роботи. Дисертаційна робота Здольника В.В. має вагомe наукове значення, оскільки в ній здійснено поглиблене дослідження теоретико-методичних засад інноваційного розвитку промислових підприємств та запропоновано низку нових підходів до формування й удосконалення механізмів управління інноваційною діяльністю.

Наукова цінність дослідження полягає у:

- уточненні та розвитку категоріального апарату з проблематики інновацій, зокрема таких понять, як «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал», що сприяє подальшій уніфікації наукових підходів у цій сфері;
- систематизації та удосконаленні етапів інноваційної діяльності промислового підприємства, що дозволяє комплексно охопити всі стадії створення та впровадження інновацій — від формування стратегії до комерціалізації результатів;
- розробці методики оцінки ефективності інноваційної діяльності на основі інтегрального показника, який поєднує систему кількісних коефіцієнтів і забезпечує більш об'єктивне вимірювання результативності інноваційних процесів;
- обґрунтуванні концепції стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства, що відображає сучасні тенденції інтеграції інноваційної стратегії в загальнокорпоративні плани розвитку.

Отримані наукові результати розширюють існуючі знання у сфері економіки та управління національним господарством, формують підґрунтя для подальших досліджень у напрямку інноваційної політики, управління інноваційними процесами та стратегічного розвитку підприємств.

Таким чином, робота Здольника В.В. робить значний внесок у розвиток економічної науки в частині теорії та методології управління інноваційною діяльністю промислових підприємств.

Практичне значення та використання результатів роботи. Практичне значення дисертаційної роботи Здольника В.В. полягає у можливості безпосереднього застосування отриманих результатів у діяльності промислових підприємств для підвищення ефективності управління їх інноваційною діяльністю.

Розроблені у дисертації теоретико-методичні положення та рекомендації можуть бути використані:

- у процесі формування стратегій розвитку промислових підприємств, зокрема в частині інтеграції інноваційної стратегії у загальнокорпоративні плани;
- для удосконалення системи управління інноваційною діяльністю, завдяки впровадженню нових організаційних механізмів, моделей комунікацій та структур управління;
- під час оцінювання ефективності інноваційних процесів за допомогою розробленої методики комплексної оцінки на основі інтегрального показника та системи коефіцієнтів;

- у практиці промислових підприємств різних галузей для оптимізації процесів створення та комерціалізації нових продуктів, технологій і бізнес-моделей;

- органами державної влади та місцевого самоврядування — при розробці та реалізації програм підтримки інноваційної діяльності і підвищення конкурентоспроможності промисловості;

- у навчальному процесі закладів вищої освіти для підготовки фахівців з економіки та управління, у курсах з інноваційного менеджменту, стратегічного управління та економіки підприємств.

Апробація результатів дослідження на прикладі конкретних промислових підприємств засвідчила їхню дієвість, а впровадження окремих рекомендацій підтвердило практичну значущість отриманих напрацювань.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора.

Основні положення та висновки дисертаційної роботи були висвітлені у доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях «Актуальні проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіону в умовах сучасних глобальних викликів» (м. Київ, 30 січня 2025 року), «Науковий вимір осмислення та пошуку оптимальних моделей розвитку України: маркетинговий, економічний, фінансовий, управлінський та правовий аспекти» (м. Київ, 19 березня 2025 року), «Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності» (м. Київ, 20-21 травня 2025 року).

Публікації. Основні положення і висновки опубліковано у 7 наукових працях загальним обсягом 2,38 друк. арк., у т. ч.: 3 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу; 3 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій.

Статті у фахових виданнях:

1. Здольник В.В. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 11. С. 209-212.

2. Здольник В.В. Підвищення ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств. Ефективна економіка. 2025. № 6. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/6822/6925>

3. Здольник В.В. Формування стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств. Агросвіт. 2025. № 11. С. 210-214.

Статті у SCOPUS

4. Iastremska O., Rudych A., Bumane I., Hazukin A., Zdolnyk V., Kukhta P. Management of innovative development of enterprises in the conditions of digitalization: strategy modeling. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Himychoho Universytetu. 2024. №2. С. 194-200. URL: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-2/194>

Тези конференцій

5. Здольник В.В. Основи та потреби здійснення інноваційної діяльності підприємствами. Актуальні проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіону в умовах сучасних глобальних викликів: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Кременчук, Придніпровський інститут МАУП, 30 січня 2025 р.) / за заг. ред. В. В. Татарінова. 2025. С. 195-198.

6. Здольник В.В. Загальні засади здійснення інноваційної діяльності промислового підприємства. Науковий вимір осмислення та пошуку оптимальних моделей розвитку України: маркетинговий, економічний, фінансовий, управлінський та правовий аспекти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 19 березня 2025 р. Київ: Академія праці, соціальних відносин та туризму / За заг. ред.: Н.В. Писаренко, В.Б. Сухомлин, Київ. 2025. С. 37-38.

7. Здольник В.В. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств. X Міжнародна науково-практична конференція "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" 20-21 травня 2025 р.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана кваліфіковано, грамотно, науковим стилем, виклад матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій можна охарактеризувати як доступний.

Характеристика особистості здобувача. Здольник Віталій Валерійович зарекомендував себе як здібний науковець. Проявив вміння працювати з науковими джерелами, здійснювати аналітичні дослідження. Є людиною виваженою, працелюбною, вихованою, вимогливою до себе та оточуючих. Застосував нові методи та підходи до дослідження. Своєчасно та успішно виконав освітньо-наукову програму за спеціальністю 051 «Економіка».

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ЩОДО ДИСЕРТАЦІЇ:

1. За науковою новизною, теоретичним та практичним значення результатів дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Здольника Віталія Валерійовича «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

2. Порушити клопотання перед Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом про утворення спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації Здольника Віталія Валерійовича «Механізми розвитку інноваційної

діяльності промислових підприємств» з метою присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» у складі:

Братусь Ганна Анатоліївна - завідувач кафедри управління бізнесом Навчально-наукового Інституту управління, економіки та бізнесу, Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», доктор економічних наук, професор - голова разової спеціалізованої вченої ради;

Козлова Алла Іванівна - заступник завідувача кафедри управління бізнесом Навчально-наукового Інституту управління, економіки та бізнесу, Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», кандидат економічних наук, доцент — рецензент;

Мазур Юлія Володимирівна — декан Навчально-наукового Інституту управління, економіки та бізнесу, Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», кандидат економічних наук, доцент — рецензент;

Дачій Надія Василівна - професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет, МОН України, доктор наук з державного управління, професор — опонент;

Шуляр Наталія Миколаївна - доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління, Національна академія статистики, обліку та аудиту, кандидат економічних наук, доцент — опонент.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів наук та кандидатів наук:

«за» – 12, «проти» – немає, «утрималося» – немає, не голосував – немає; в тому числі, за профілем поданої на розгляд дисертації: «за» – 12, в тому числі 7 докторів наук, 5 - кандидатів наук.

Головуючий фахового семінару,
завідувач кафедри
управління бізнесом,
д.е.н., професор

Г.А.Братусь

Секретар фахового семінару, доцент
кафедри економіки та управління бізнесом,
к.е.н., с.н.с.

А.І. Козлова